

ПОВІДОМЛЕННЯ

Б. О. ТИМОЩУК, М. К. АНІСЮТКІН

НОВІ МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ ПАЛЕОЛІТУ НА р. ПРУТ

За останні роки археологічними розвідками у верхів'ях р. Прут, на дільниці Чернівці—Новоселиця, виявлено дев'ять пізньопалеолітичних стоянок¹, які розміщені на правому березі р. Прут та одна — на лівому березі річки м. Садгора.

З дев'яти стоянок на правому березі р. Прут, біля с. Цурень Глибоцького району Чернівецької області, відкрито чотири пункти пізньопалеолітичних місцезнаходжень.

1. Стоянка Цурень I розташована в західній частині села, в ур. Окоп. Тут, на схилах високої тераси, біля села зібрано понад 70 кременів пізньопалеолітичного часу (рис. 1). В колекції знаходиться: п'ять різців, три скребка, три нуклеуси та чимало ножовидних пластинок. Останні мають правильні обриси і значні розміри (довжина 8—10 см). Різці представлені подвійними (рис. 1, 1), кутовими (рис. 1, 4) та багатофасетковими (рис. 1, 2) екземплярами.

Скребки виготовлялися на ножовидних пластинах (рис. 1, 5, 7). Знайдено скребок високої форми (рис. 1, 3) та великі масивні нуклеуси з негативами зколотих з них широких пластинок (рис. 1, 8). В місці скупчення крем'яних виробів був закладений шурф. Він прокопаний на глибину 2 м, але культурного шару не виявлено. Очевидно, кремені походять з високого плато, яке руйнується.

2. Стоянка Цурень II розміщена на тій же терасі за 500 м на схід (вниз по р. Прут) від стоянки Цурень I. Зібрані крем'яні знаряддя (нуклеуси, скребки, ножовидні пластинки) в порівнянні з подібними виробами з стоянки Цурень I менші за розмірами і більш досконало оброблені.

3. Стоянка Цурень III знаходиться за 300 м на схід від стоянки Цурень II. На терасі зібрано декілька крем'яних відщепів і два призматичні нуклеуси (рис. 1, 6).

4. Стоянка Цурень IV розташована у західній частині села, в ур. Пагор. На схилі плато виявлені ножовидні пластинки правильних обрисів, крем'яні відщепи та уламки кісток мамонта.

5. На землях с. Маморниця, на високому мису правого берега Прута, біля господарського подвір'я бурякорядгоспу зібрана невелика ко-

¹ Більшість стоянок виявлено вчителем-краєзнавцем з м. Герца М. Ф. Ткачуком. Колекції крем'яних знарядь зберігаються в Герцаївському Будинку піонерів. У 1964 р. авторами був проведений збір матеріалів на відкритих стоянках, а також виявлена нова стоянка в м. Садгора. Зібрані матеріали поступили на збереження до Державного Ермітажу.

лекція пізньопалеолітичних кременів: скребки, ножовидні пластинки, відбійники, призматичний нуклеус та відщепи.

6. На південь від с. Мольниця, за 300 м від шосейної дороги, поверхня високого мису рясно вкрита патинізованим кременем. Зібрано понад сотні крем'яних виробів. В колекції є бокові (рис. 2, 4, 5), кутові і скошені різці. Всі вони виготовлені на ножовидних пластинах. Знай-

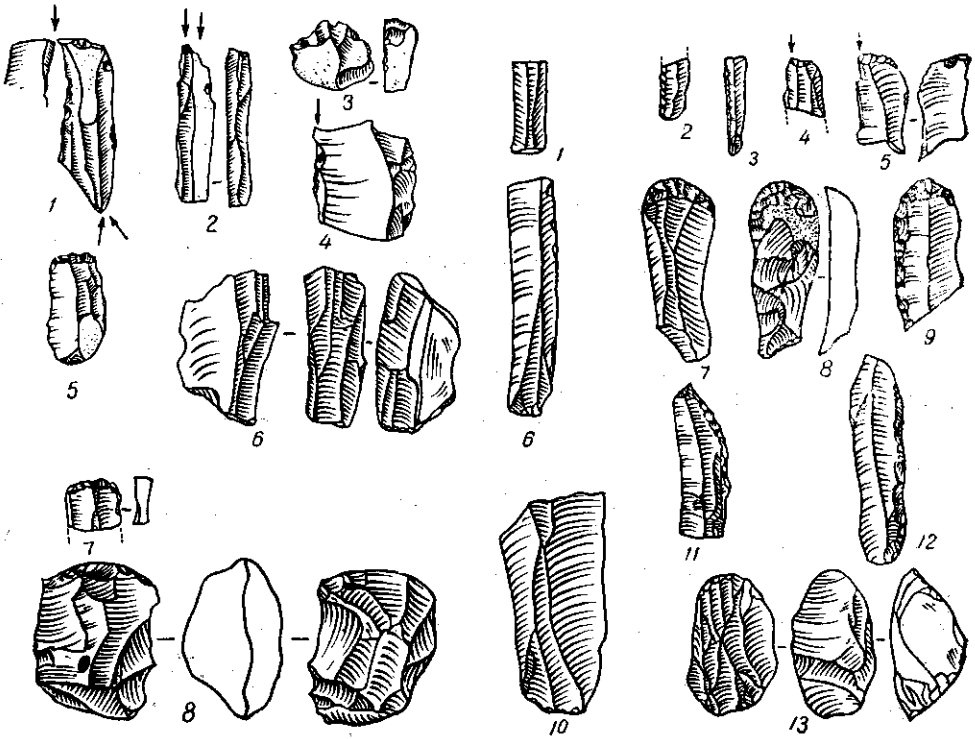

Рис. 1. Крем'яний інвентар з поселення біля с. Цурень.

Рис. 2. Крем'яний інвентар з поселення біля с. Мольниця.

дено шість скребків виготовлених як на неретушованих (рис. 2, 7), так і на ретушованих ножовидних пластинах (рис. 2, 9). Є скребок зроблений на боковому сколі (рис. 2, 8).

Знаряддя з притупленим краєм представлені чотирима екземплярами. Це мікропластинки (рис. 2, 2, 3) і пластинки великого розміру — довжиною до 7 см. Останні, щодо свого призначення, можна розглядати як еквіваленти ножам з притупленим краєм типу Шательперон (рис. 2, 11, 12). Мікропластинки з притупленим краєм нерідко зустрічаються в пізньопалеолітичних пам'ятках Середнього Дністра. Знайдені нуклеуси великі за розмірами. На них є помітні сліди зйому тонких і вузьких ножовидних пластинок. Два нуклеуси пізніше були використані як масивні скребки — рабо (рис. 2, 13). На деяких ножовидних пластинках простежено сліди від вживання (рис. 2, 1, 6, 10).

7. Біля с. Горбово, за 2 км на південний захід від села, на високому мису, оточеному ярами, на відстані 0,5 км на південь від слов'янського городища IX—X ст., розташована палеолітична стоянка. На схилах мису на стоянці зібрано біля 200 крем'яних виробів. Серед них чотири різці, чотири скребки, одне вістря з скошеним ретушью краєм (рис. 3, 6) та пластинки з притупленим краєм (рис. 3, 3, 4). Поряд з тим зібрано велику кількість ножовидних пластинок, серед яких є декілька пластин з ретушью.

8. Пізньопалеолітична стоянка в с. Тарнавка виявлена на високому горбі, на правому березі р. Герцушка, в північно-західній околиці села. На схилах горба зібрана невелика колекція патинізованих кременів, вкритих голубоватою та молочно-світлою патиною. Із знарядь є різці середнього типу (рис. 3, 7), пластинки з притупленим краєм (рис. 3, 1), ножовидні пластинки з ретушшю і без неї (рис. 3, 2), клиновидні нуклеуси (рис. 3, 5). Є мікропластинка, знята з клиновидного нуклеуса (довжина 2 см, ширина 0,6 см).

9. На південь від с. Банчени, в ур. Вельниця, на високому мису зібрано пізньопалеолітичний кремень — скребки, різці, ножовидні пластинки великих розмірів тощо.

10. На лівому березі р. Прут виявлена лише одна стоянка — в місті Садгора. В північно-східній околиці міста, на невеликій терасі, в підніжжі Козацької гори зібрана незначна кількість слабо патинізованих відщепів та ножовидних пластинок невеликого розміру.

З виявлених пізньопалеолітичних стоянок найбільш ранньою пам'яткою є Цурень I. Зібрані на ній знаряддя і нуклеуси великих розмірів, подвійні різці на великих пластинках та інші речі подібні до матеріалів з десятого шару палеолітичної стоянки Молодове V² і датуються раннім мадленом. До трохи більш пізнього часу, очевидно, слід віднести місцезнаходження Мольниця, де зустрінуто крем'яні знаряддя меншого розміру, а також мікропластинки з притупленим краєм і різці бокового типу.

Комплекси крем'яного інвентаря з Горбово, Тарнавки та інших стоянок, де зібрані дрібні екземпляри (тонкі та вузькі ножовидні пластинки, вістря з скошеним ретушшю краєм), слід віднести до пізнього мадлену.

Б. А. ТИМОЩУК, Н. К. АНИСЮТКИН

НОВЫЕ МЕСТОНАХОЖДЕНИЯ ПАЛЕОЛИТА НА р. ПРУТ

Резюме

В последние годы в верховьях р. Прут (Черновицкая область) были проведены археологические разведки, в результате которых открыто десять новых палеолитических стоянок. Во время обследований собран кремневый материал раннего и позднемладленского времени (нуклеусы, ножовидные пластинки, резцы, скребки).

² А. П. Черныш. Палеолит Среднего Приднестровья.— Труды комиссии по изучению четвертичного периода, вып. 15. М., 1959, стор. 176—179.

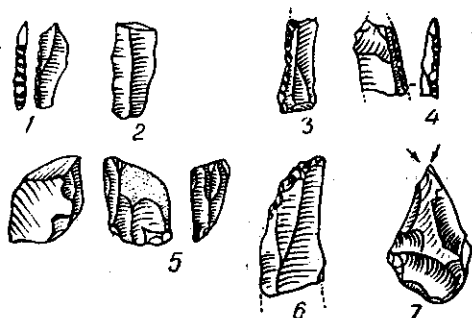

Рис. 3. Крем'яний інвентар:

1, 2, 5, 7 — з поселення біля с. Тарнавка;
3, 4, 6 — з поселення біля с. Горбово.